

EROSIE IN DE SIERTEELT

Bodemerosie is één van de belangrijkste bodemdegradatieprocessen in Vlaanderen en de bestrijding ervan vormt dan ook al 10 jaar een speerpunt van het Vlaamse bodembeschermingsbeleid. Het project 'Erosie in de sier- en fruitteelt: een brongerichte aanpak' heeft als doel verschillende erosiebestrijdingsmaatregelen te demonstreren alsook de struikelblokken te identificeren en hun haalbaarheid in kaart te brengen.

.....
Marlies Lauwers

Bodemerosie is verantwoordelijk voor de aanvoer van grote hoeveelheden sediment naar de waterlopen en het verlies van waardevolle, vruchtbare teelaarde. De toepassing van erosiebestrijdingsmaatregelen is dan ook hoognodig. De sier- en fruitteeltsector kent specifieke teeltsystemen en de gekende maatregelen zijn hier minder eenvoudig te implementeren.

Het erosiebeleid

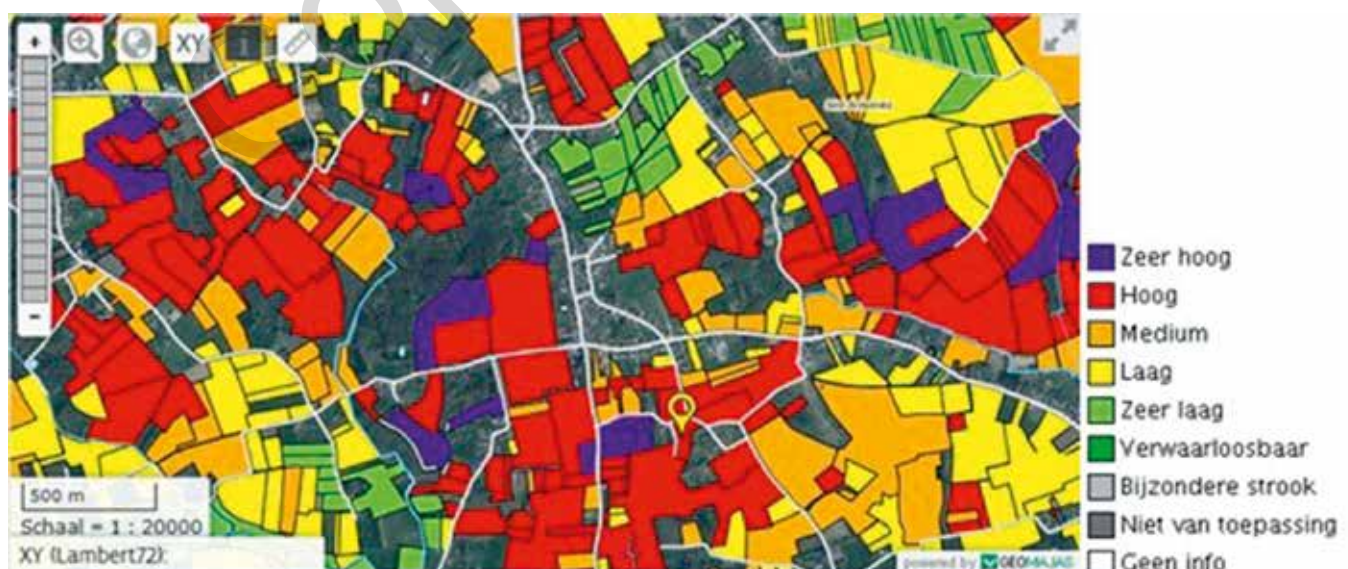
Sinds 2005 is in Vlaanderen het hervormd gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) van kracht. Dit beleid wordt opgelegd door de Europese Unie en wordt vertaald in zogenaamde randvoorwaarden. Bij niet-naleving kan de overheid de rechtstreekse steun verminderen of volledig intrekken. Bij een nieuwe hervorming in 2014 zijn de randvoorwaarden met betrekking tot erosie aangescherpt wegens onvoldoende resultaat van het voormalig beleid. Voordien werd erosie vooral bestreden

met stimulerende maatregelen, zoals ondersteuning voor beheersovereenkomsten erosie, aanleggen van bufferstroken, niet-kerende bodembewerking of directe inzaai. Enkel op percelen met een zeer hoge erosiegevoeligheid waren maatregelen verplicht. Sinds de herziening in 2014 moeten niet enkel percelen met een zeer hoge erosiegevoeligheid (paars) maatregelen treffen, maar ook deze met een hoge erosiegevoeligheid (rood). Voor elk perceel wordt de gevoeligheid weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart die geraadpleegd kan worden op dov.vlaanderen.be. (Figuur 1). Na een eerste evaluatie van deze aanscherping werd het maatregelenpakket in 2016 aangepast waardoor land- en tuinbouwers meer mogelijkheden kregen om eigen expertise te integreren in hun aanpak. Hierbij werden teelten ingedeeld in vier categorieën: jaarrond teelten, teelten ingezaaid voor 1 januari, teelten ingezaaid na 1 januari en meerjarige teelten. Afhankelijk van de kleur

van het betreffende perceel, moet de land- of tuinbouwer een keuze maken uit één of meerdere keuzepakketten.

Aangezien het areaal sierteelt op sterk en zeer sterk erosiegevoelige percelen in Vlaanderen niet meer dan 80 ha omvat en er slechts beperkte onderzoeken en praktijkresultaten beschikbaar zijn, werd er aangesloten bij de maatregel die in de fruitteelt ingevoerd werd. Zo stelt één van de maatregelen dat er voldaan moet zijn aan meer dan 80% bodembedekking. In de fruitteelt wordt dit gerealiseerd door graspaden tussen de bomenrijen in te zaaien. In de sierteelt daarentegen is dit slechts voor bepaalde teelten mogelijk (bv. laanbomen) en moeten er alternatieven gevonden worden voor andere teelten (sierbomen, bosgoed, rozelaars, vruchtbomen,...).

Verder is er voor de meerjarige teelten op rode percelen nog de keuze uit een maatregel uit het keuzepakket 'struc-

Figuur 1. Potentiële bodemerosiekaart van de percelen

turele erosiebestrijdingswerken' of het keuzepakket 'bufferstroken Rood' (Figuur 2). Parse percelen hebben deze laatste mogelijkheid niet. Maatregelen kunnen effect- en/of brongericht zijn; brongerichte maatregelen zullen voornamelijk verhinderen dat de vruchtbare laag wegspoelt; effectgerichte maatregelen zorgen ervoor dat het sediment niet over de perceelgrenzen wordt afgevoerd.

Het project

Gekende erosiebestrijdingsmiddelen zijn voornamelijk gericht op grotere teelten en niet automatisch toepasbaar in de sier- en fruitteelt. Teeltsystemen gebruikt in de sierteelt zijn zeer uiteenlopend; van meerjarige bomen en heesters in rijen of bosgoed op bedden tot ruggen, trays of potten in volle grond. Uit de sector is sinds de aanscherping van het beleid heel wat kritiek gekomen. De huidige technieken brengen de nodige obstakels met zich mee (bv. de concurrentie voor water, nutriënten en licht van gras ten opzichte van het cultuurgewas, onaangepaste mechanisatie, het niet vrij zijn van onkruiden of mulchmateriaal van de aardekluit bij het verhandelen van kluitplanten,...).

Het doel van het project is om verschillende erosiebestrijdingsmaatregelen te demonstreren en hun haalbaarheid in kaart te brengen. Demonstraties kunnen het terughoudend karakter van de telers veranderen en een bredere toepassing van maatregelen in de praktijk mogelijk maken. Hiervoor is actieve participatie van de betrokken partijen (sier- en fruittelers, de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), erosiecoördinatoren, Regionaal Landschap,...) nodig, wat wordt verwezenlijkt door de oprichting van 'erosieteams'. Deze erosieteams hebben als doel de erosieproblematiek bespreekbaar te maken en te zoeken naar oplossingen.

Mogelijke maatregelen die voor de sierteelt in aanmerking komen, zijn het strooien van erosiemulchen, het aanleggen van erosiedrempels, het inzaaien van erosiestroken of -grassen en de toepassing van niet-kerende bodembewerking. Struikelblokken bij het gebruik van mulchen zijn vaak de kostprijs en de manier van aanbrengen. Momenteel bestaat er op de markt geen aangepaste mechanisatie om deze materialen aan te brengen, wat ervoor zorgt dat ze niet op grote schaal toepasbaar zijn. Het toepassen van drempels is een maat-

Figuur 2. Keuzemogelijkheden erosiebestrijdingsmaatregelen voor meerjarige teelten

regel die reeds is ingeburgerd in de aardappelteelt. Tijdens het klaarmaken van de bedden worden kleine hoopjes aarde samen getrokken die ervoor zorgen dat water tijdens het seizoen wordt afgeremd en meer tijd heeft om te infiltreren in de bodem. Deze techniek biedt mogelijkheden in de teelt van bosgoed. Bij de aanleg van erosiestroken in de laanboomteelt is de keuze van het grasmengsel cruciaal. Enerzijds moet er gekozen worden voor traaggroeiende grassoorten om de concurrentie voor water en nutriënten en het onderhoud te beperken. Anderzijds moeten snelgroeiende grassen een snelle bedekking garanderen. Een mengsel van traag- en snelgroeiende grassen, waarbij op termijn de traaggroeiende grassen de bovenhand nemen, zou een oplossing kunnen bieden. Erosiegrassen op rijpaden en kopakkers worden courant toegepast, maar er wordt meestal geen aandacht besteed aan de eigenschappen van het mengsel. Voor de rijpaden is het belangrijk grassen te selecteren die

bestand zijn tegen veelvuldige betreding en compactie tegenaan. Op de demonstratie zal aandacht besteed worden aan verschillende grasmengsels, zowel naar compactie toe als naar geschiktheid in de laanboomteelt. Ook zal bekeken worden welke technische aanpassingen mogelijk zijn aan bestaande machines, zowel voor het aanbrengen van mulchen als voor de realisatie van drempels voor bosgoed en zullen verschillende mulchen gedemonstreerd worden. ■

Onderzoek met steun van de Vlaamse Overheid, het Agentschap Innoveren & Ondernemen, de Europese Unie, de Provincie Oost-Vlaanderen, Boerenbond en AVBS, dé sierteelt- en groenfederatie.